

SOCIAL KONSEKVENSBESKRIVNING

november 2015

Foto: Kungälv kommun

Planprogram för del av Kungälv centrum

Medverkande

Arbetet har genomförts på uppdrag av Kungälv kommun.
Uppdragsgivare: Matilda Svenning

Arbetet har genomförts av Norconsult AB.
Uppdragsledare: Gunnar Håkansson
Handläggare: Moa Lipschütz
Kartor och illustrationer: Karin Edeskog

Diarienummer: 0312/13
Uppdragsnummer Norconsult: 104 11 76

Fotografier: Norconsult AB, om inget annat anges.

INNEHÅLL

BAKGRUND	4
SYFTE	4
METOD	4
NULÄGE OCH BEHOV	5
KONSEKVENSER	8
REKOMMENDATIONER	12

BAKGRUND

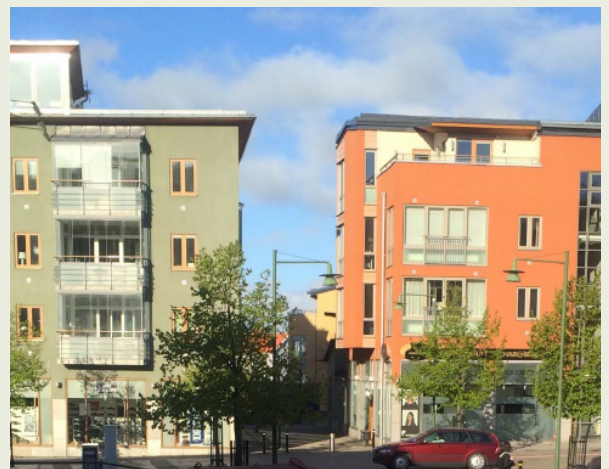
Kungälv kommun är i färd med att ta fram ett planprogram som tar ett gemensamt grepp om Kungälv centrum, delen Västra tullen, Liljedal och Västra gatan. Planprogrammet visar möjlig utveckling av området Liljedal med bostäder, handel och verksamheter. Programmet syftar också till att knyta samman och öka stadskvaliteterna i stadskärnan. Norconsult har fått i uppdrag att ta fram en social konsekvensanalys för planprogrammet.

SYFTE

Syftet med den sociala konsekvensanalysen är att undersöka de sociala förutsättningarna liksom barnperspektivet för att uppnå målet om den levande, dynamiska staden där man vill gå, vara och vistas. Därtill är syftet att analysera planförslagets påverkan på det sociala livet och ge rekommendationer för eventuella ändringar av förslaget samt inför senare skeden. Inom det så kallade sociala livet ryms frågor om tillgänglighet, mötesplatser för barn och vuxna, barriäreffekter, sammanhållning, identitet och trygghet.

Bebyggelse längs Västra gatan

Bebyggelse längs Strandgatan.
(Foto: Kungälv kommun)

Frågeställningar

- Vilka värden och behov finns i området? Vad är viktigt att bevara och vad kan utvecklas?
- Vilka konsekvenser får planförslaget för det sociala livet?
- Hur kan planförslaget förbättras för att uppnå målet om en socialt hållbar stadskärna och vad behöver beaktas i senare skeden?

METOD

En kombination av olika metoder har använts för att samla kunskap om nuläget. För det första är nulägesbeskrivningen baserad på platsobservationer och analys av tidigare underlag såsom kommunens dokument *Idealbild Stadskärnan*, medborgardialoger mm. Därutöver hölls en workshop i september 2015 med representanter från olika sociala enheter på Kungälv kommun liksom från skolsektorn. För att komplettera bilden av området gjordes också en mindre intervjuundersökning i centrum där ca 50 invånare fick svara på frågor om hur de använder och upplever området.

NULÄGE

KONSEKVENSER

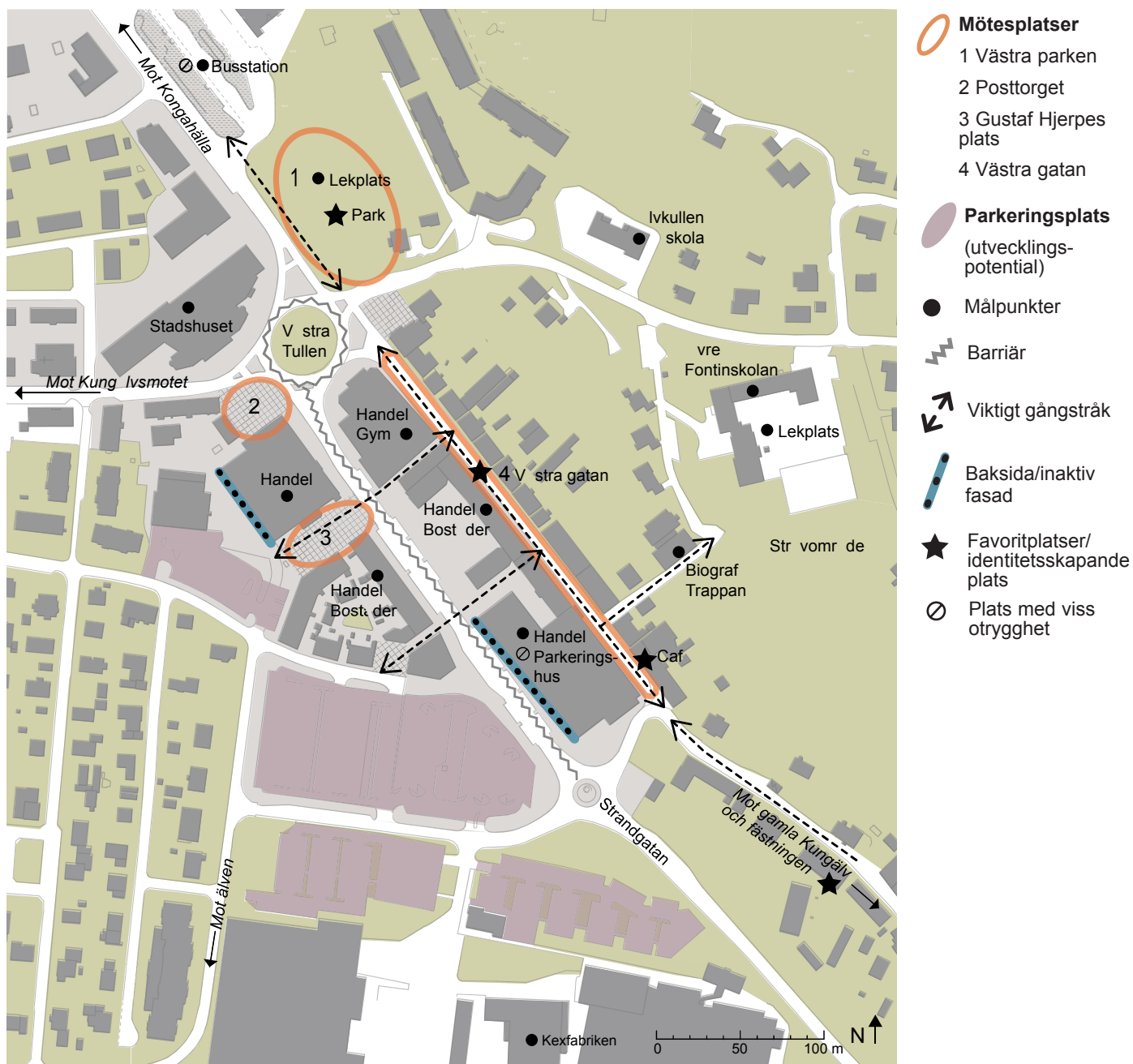
REKOMMENDATIONER

NULÄGE OCH BEHOV

Mötesplatser

Det råder brist på kvalitativa vistelseytor inom området, såväl för vuxna som för barn och unga. Västra gatan, Gustaf Hjerpes torg och Västra parken är några av de platser och stråk som har potential att utvecklas och fungera som mötesplatser framöver.

Västra gatan, Västra parken och olika caféer utgjorde en del av favoritplatserna i stadskärnan, bland de invånare som deltog i intervjuundersökningen.

Trygghet och tillgänglighet

Avsaknaden av bostäder och arbetsplatser innebär en låg dag- och nattbefolkning och bidrar till att området kan kännas otryggt på kvällar och nätter. Generellt upplever de invånare som deltagit i undersökningen att stads kärnan är trygg men flera tillägger att det kan bero på att de inte brukar röra sig i stan på kvällar och nätter. Några upplever att busstationen, Västra parken, och parkeringshuset på Strandgatan är otrygga.

En större befolkning i området och fler arbetsplatser skulle ge ett rikare och jämnare vardagsliv samt öka tryggheten lokalt. Området är bildominerat idag och vissa korsningar kan bli säkrare.

Tillgängligheten för fotgängare och cyklister är överlag god. Upplevelsen bland invånarna är att det är enkelt att ta sig fram både till fots och med cykel. I intervjuundersökningen framkom att många upplever stads kärnan som utspridd. Strandgatan och cirkulationsplats Västra Tullen kan upplevas som barriärer.

Sambandet mellan handelstråket längs Västra gatan och den nyare delen mot Liljedal behöver stärkas. Genom att skapa fler tvärstråk däremellan och öka attraktiviteten i befintliga stråk kan ett mer sammanhängande och välintegrerat centrum uppnås. Därtill skulle stads kärnan gynnas av ett starkare samband till angränsande områden såsom älvområdet, strövområdet, Gamla Kungälv och Kongahälla.

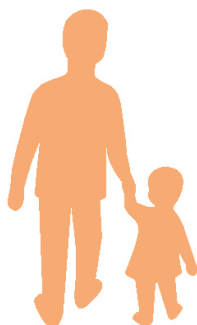
Stråk mellan Strandgatan och Västra gatan

Parkeringshus och trottoar längs Strandgatan

Invånarnas bild av stads kärnan idag

Öde
Utspridd Outnyttjad
Osammanhängande
Trevlig Ödslig Fint
Folktomt
Ful Tråkig Mysig

Inget naturligt centrum
Charmig Gammal
Förutsägbar Rörig
Gammalmodig Potential
Fina planteringar
För mycket trafik

Identitet och mångfald

Västra gatan är stadens hjärta och en viktig del av stadskärnans identitet. Många upplever stadskärnan som fin och mysig men samtidigt lite ödslig och osammanhängande, med långa avstånd mellan olika centrumfunktioner.

Stadskärnans historiska identitet som industristad har gått förlorad och behöver ersättas av nya värden och funktioner som sätter prägel på området och lockar besökare.

Barn och unga

Det finns flera grundskolor och en gymnasieskola runt omkring planområdet. Närmast ligger Övre Fontinskolan, strax öster om Västra gatan.

Förutom skolorna är biografen Trappan, liksom centrumområdets caféer och glasskiosker viktiga mötesplatser/målpunkter för barn och unga. Klocktornets parkeringsgarage är en mötesplats för bilburen ungdom på helger.

Önskvärd utveckling enligt invånarna

Det måste hända mer!

Fler butiker och caféer

Bättre kopplingar

Fler sittplatser

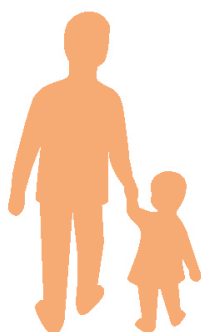
Mer aktiviteter kvällstid, restauranger mm

Ett mer koncentrerat centrum

Fler människor

Mer konst och statyer

Våga tänka nytt!

Minska trafiken

Fyll ut tomrum

Gör om rondellen vid stadshuset

Skapa ett torg utanför banken

Rusta upp Västra gatan

Bind ihop staden

Sammanfattning - Behov för att stärka det sociala livet

- Öka kvalitén på befintliga vistelseytor (Västra parken, Västra Tullen, Gustav Hjerpes torg mfl)
- Fyll ut glapp i bebyggelsestrukturen
- Stärk stadskärnans identitet med Västra gatan som centrums hjärta
- Fler bostäder och kontor
- Ett mer sammanhängande centrum med attraktiva och levande tvärstråk
- Fler platser för barn och unga

Planprogrammet i korthet

Planprogrammet möjliggör förtätning och omvandling av stadskärnan genom påbyggnader/ombyggnader av befintlig bebyggelse samt genom att de öppna parkeringsytorna bebyggs. Totalt kan det handla om cirka 500 bostäder och ungefär 12 000 kvm för handel och verksamheter. Bottenvåningarna upplåts för handel och verksamheter. I den norra delen av programområdet kan högre hus prövas (uppemot 12 våningar). Parkering föreslås i garage under de flesta gårdar, samt i form av en större parkeringsanläggning i södra delen av området. Cirkulationsplatsen vid stadshuset föreslås byggas om till en mer stadsmässig och något mindre trafikplats än idag.

Exempel på möjlig bebyggelseutveckling i centrala Kungälv. Vy från norr.

Bebyggelseförslag, hörnet Strandgatan - Liljedalsgatan (White arkitekter)

Västra tullen sedd från Stadshuset

KONSEKVENSER

Mötesplatser

Genom den nya bebyggelsen och ökade befolkningen som planprogrammet möjliggör stärks det sociala livet i området. Programmet innehåller visserligen inte några nya mötesplatser men förändringarna i områdets struktur kan bidra till att vistelsepotentialen på vissa platser ökar. Det gäller exempelvis ombyggnaden av cirkulationsplatsen Västra Tullen som förbättrar förutsättningarna för vistelse och sociala möten på kringliggande ytor (Posttorget, Västra parken och platserna utanför stadshuset och banken). Västra Tullen kan därmed bli stadskärnans nya mittpunkt och mötesplats. Ett annat exempel är Gustav Hjerpes torg som får en tydligare inramning med bebyggelsen i exemplet.

I och med att förslaget möjliggör fler bostäder och verksamheter ökar också chansen generellt för befintliga mötesplatser att användas och kännas livfulla. En nackdel med den nya bebyggelsen, och då i första hand höghusen är att de bidrar till ökad skugga på vissa platser vilket är negativt för vistelsekvaliteten.

I och med att bottenvåningarna upplåts för handel skapas fler aktiva fasader vilket kan bidra till mer levande gaturum. Vidare är

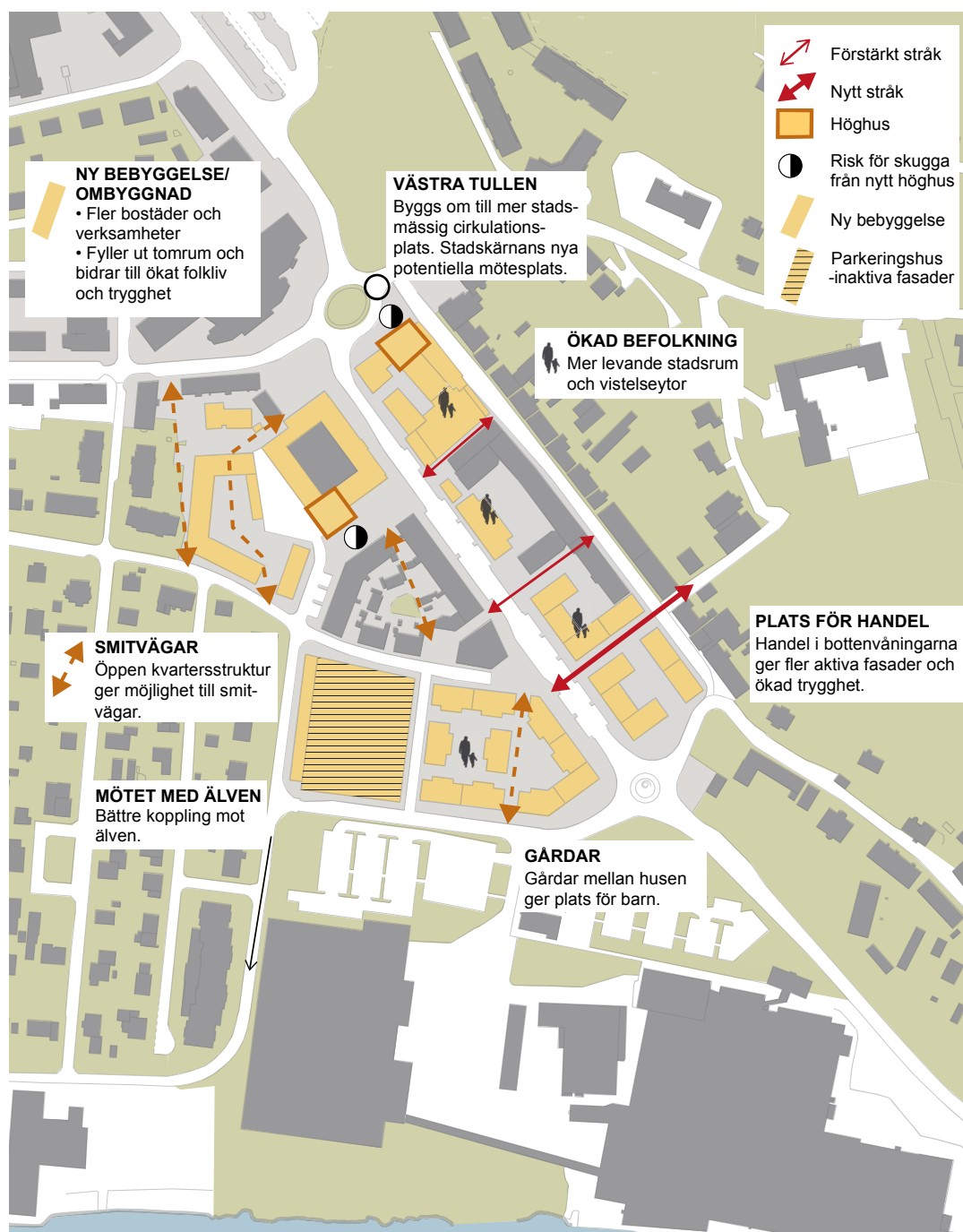

kvartersstrukturen i förslaget sådan att det skapas gårdar mellan husen med utrymme för mer privata rum, som komplement till de allmänna mötesplatserna. Detta är positivt för kvaliteten i boendemiljön.

Trygghet och tillgänglighet

Med ett tillskott av bostäder, handel och verksamheter ökar folklivet i området. Blandningen av bostäder och verksamheter skapar goda förutsättningar för ett jämnare vardagsliv under dygnets timmar. Med fler

människor som bor och rör sig i området skapas också ett större kundunderlag för restauranger och andra kvällsöppna aktiviteter. Sammantaget kan dessa förändringar bidra till en ökad känsla av trygghet, vilket i sin tur ytterligare förstärker människors tendens att vilja vistas här på kvällstid. Principen om aktiva bottenvåningar med entréer mot gatan, som föreslås i planprogrammet, är också viktig för att säkra tryggheten längs med platser och stråk. Att befintligt parkeringshus vid Strandgatan rivs och ersätts av en mer uppbruten struk-

Exempel på ny bebyggelse, koncept till planprogram november 2015

tur är positivt ur trygghetsperspektiv med tanke på att kvarteret har låg överblickbarhet och kan upplevas som otryggt idag. En annan potentiellt otrygg plats som förändras till det positiva är lastutrymmet bakom mataffären där tillkommande bebyggelse kan bidra till att man känner sig sedd. Däremot finns en risk att det nya parkeringshuset som ingår i förslaget skapar nya otrygga ytor och baksidor, delvis på grund av de långa inaktiva fasaderna.

Till följd av den nya bebyggelsen och förändringarna i områdets struktur/gatunät skapas en mer sammanhängande stadskärna. Tomrummen fylls ut och kopplingarna i öst-västlig riktning förbättras med hjälp av nya och förstärkta tvärstråk mellan Strandgatan och Västra gatan. Kvarterstrukturen som föreslås i programmet ger också möjlighet för "smitvägar" mellan husen vilket ökar framkomligheten. Samtidigt kan förtätningen innebära att trafiken till och från området ökar. För att minimera mängden fordon som rör sig i stadskärnan och säkra en god tillgänglighet är det viktigt att prioritera gående och cyklister i gaturummet samt att göra det enkelt att resa kollektivt. Kommunen planerar att flytta den nuvarande busstationen från dess nuvarande läge till Kongahälla. Flera busslinjer, såsom Grön express till Göteborg, kommer dock även fortsättningsvis att ha hållplatser i stadskärnan, varför människors tillgänglighet till kollektivtrafik blir oförändrad.

Café i solläge på Västra gatan

- Nya / förstärkta stråk
- Viktiga stråk
- - - Halvprivata "smitvägar"

Identitet och mångfald

I nulägesanalysen konstaterades att stadskärnans historiska identitet som industristad till stor del gått förlorad och att den behöver ersättas av nya värden och funktioner. Genom att fylla ut "tomrummen", bygga på höjden, och ersätta vissa hus med ny bebyggelse får stadskärnan ett nytt och samtida innehåll - ett ansiktslyft om man så vill. Bebyggelsen och fasaderna väntas inte i sig påverka identiteten nämnvärt men den ger förutsättningar för ett nytt innehåll samt ett liv mellan husen som kan bidra positivt till områdets identitet. Med fler som bor och arbetar i området blir också den personliga relationen till platsen starkare. Fastän tillkommande bebyggelse kommer vara relativt storskalig och präglas av ett modernt formspråk kan folklivet och de handelstillfällen som den genererar även bidra till att Västra gatan som representerar det gamla Kungälv får ett uppsving som shoppingstråk och besöksmål.

Liljedal består idag i första hand av nyare

bostäder i flerfamiljhus. Med en utveckling enligt planprogrammet förstärks detta mönster ytterligare. Risken med nya bostäder är att de blir dyra och därför utesluter grupper med lägre inkomster. Nya områden tenderar med andra ord att bli relativt homogena.

Vidare finns alltid en risk att en stor befolkningsökning kan påverka den sociala sammanhållning i ett område och leda till ökad anonymitet. I det specifika fallet bedöms ökningen dock inte vara av den graden att det skulle få några negativa konsekvenser för sammanhållningen eller identiteten.

Lekvänliga skulpturer i Mölnlycke centrum

Barn och unga

Med fler bostäder i området tillkommer också fler barn och unga. Deras behov av lekutrymmen och "hängplatser" tillgodoses till viss del genom gårdarna som föreslås mellan bostäderna.

Utöver dessa mer privata utrymmen behöver det också finnas allmänna platser för barn och unga i utemiljön. Dessa måste inte enbart utgöras av organiserade lekplatser utan kan också vara mer flexibla till sin natur och integreras i de övriga stadsrummen.

Växande invånarantal i centrala Kungälv ger ett behov av fler förskoleplatser. Inom Liljedal avsätts ingen yta för förskola, varför behovet av ny förskola behöver tillgodoses i annat område i centrala Kungälv, t.ex. vid Övre Fontinskolan.

De centralt belägna grundskolorna (f-6) har idag maximalt eller nära maximalt antal elever. Ökat invånarantal i centrum medför därför också ökat behov av en ny skolenhet i Kungälvs tätort.

Sammanfattning - Konsekvenser av planprogrammet

- Västra Tullen kan bli stadskärnans nya mötesplats
- Tillskott av bostäder och verksamheter bidrar till stadslivet lokalt
- Mer sammanhängande stadskärna
- Ökad framkomlighet
- Större trafikflöden
- Ökad trygghet kvällstid tack vare befolkningsökning och fler aktiva fasader
- Risk för höga bostadspriser och hyror
- Fler boende centralt skapar behov av ny förskola och vistelseytor för barn och unga

REKOMMENDATIONER

Den samlade bedömningen är att planförslaget huvudsakligen medför positiva konsekvenser för det sociala livet i stadskärnan. Rekommendationerna som ges nedan gäller huvudsakligen sådant som inte avgörs av planprogrammet utan måste hanteras i senare skeden eller i andra sammanhang, till exempel när detaljplanerna tas fram eller i genomförande- och gestaltningsskedet.

Vidare pekar rekommendationerna på risker som kan uppstå med föreslagna förändringar och som är viktiga att beakta i detaljplanearbetet eller i genomförandet.

Mötesplatser

För att skapa fler och bättre mötesplatser, som människor ska välja att vistas på krävs en medveten gestaltning, något som inte styrs av planprogrammet utan måste beaktas i genomförandeskedet.

Det rör t.ex. Västra tullen. Med sitt strategiska läge mellan nya Kongahälla och den äldre stadskärnan har denna plats stor potential att bli en självklar länk och träffpunkt. Det kräver dock att platsen får en ny utformning och en mer attraktiv inramning.

Trygghet och tillgänglighet

Generellt bidrar planprogrammet till att skapa aktiva och trygga passager genom centrum, men några platser inom programområdet kräver extra omsorg i gestaltningsskedet. Det gäller bl.a. fasaderna längs det föreslagna p-huset. Även stråket förbi Biograf Trappan upp mot skolan, som är en viktig skolväg, är idag otillgängligt och bör få en mer attraktiv utformning.

Identitet och mångfald

Det krävs strategier för att stärka stadskärnans och Västra gatans identitet. Samtidigt som Liljedal förnyas och förtätas är det viktigt att lyfta fram Västra gatans kvaliteteter och se till att det förblir centrums självklara hjärta. Det kan exempelvis göras genom att rusta upp gatan, skapa fler sittplatser, stärka passagera mot Liljedal och skapa

mer attraktiva entrépunkter både från norr och från söder.

För att komplettera Kongahällas handelsutbud är det viktigt att lyfta fram icke-kommersiella värden och det unika i miljön, exempelvis genom satsningar på konst/konsthantverk, kultur, upplevelser och småskalig handel.

Om kopplingarna mot Kexfabriken och mot älven förbättras kan också det bidra till att lyfta fram stadskärnans historiska identitet och värden.

Genom att erbjuda en blandning av upplåtelseformer, lägenhetsstorlekar och pris-klasser ökar man till viss del chansen för olika grupper att bosätta sig inom Liljedal. Detta är dock inte något som brukar regleras i varken planprogram eller detaljplaner utan något som kommunen och exploatörer behöver jobba vidare med i ett senare skede.

Barn och unga

Fler offentliga mötesplatser som riktar sig till barn och unga behövs för att stadskärnan ska bli ett område där de vill vistas på sin fritid. En lekplats med ett spännande och unikt innehåll eller en aktivitetspark är exempel på platser som skulle få barn och unga att känna sig inkluderade. Ytorna närmast älven har potential att utvecklas till en plats där barn och unga kan röra sig fritt och utöva aktiviteter som kan verka störande om det ligger för nära bostäder. Särskilt för mindre barn är det bra med en inhägnad lekplats någonstans inom eller i anslutning till programområdet.

Barn och ungas behov kan även tillgodoses genom mer flexibla utrymmen som integreras i det övriga stadsrummet. Inslag som inbjuder till lek kan exempelvis vara "stubbar" eller bänkar som går att hoppa på alternativt skulpturer som är interaktiva.

Möjligt läge för ny förskola och skola behöver utredas.

Sammanfattning - Rekommendationer inför fortsatt planarbete

- Stärk attraktiviteten på gator och torg med hjälp av en medveten gestaltning samt god belysning
- Skapa ett mer barnvänligt centrum med hjälp av lekfull stadsmöblering och fler platser för barn och unga
- Bygg för mångfald med hjälp av olika upplåtelseformer, lägenhetsstorlekar och prisklasser
- Ta fram riktlinjer och strategier för att stärka Västra gatans attraktivitet. Bland annat bör entrépunkterna från norr och söder få en öppnare och mer välkomnande utformning
- Ge stråket förbi Biograf Trappan upp mot skolan en mer attraktiv och tillgänglig utformning
- Ta fram en plan för att lyfta stadskärnans identitet, förslagsvis med fokus på konst, kultur och evenemang
- Se till att bottenvåningarna får ett aktivt och utåtriktat innehåll
- Se över möjligheten att aktivera det föreslagna P-husets fasader
- Skapa nya hållplatslägen i stadskärnan när bussterminalen flyttas
- Utred möjligt läge för ny förskola och skola

